

РОЗДІЛ 5 АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС

УДК 343.287:343.24(477)

ПІДСТАВИ ДЛЯ ЗАСТОСУВАННЯ ГРОМАДСЬКИХ РОБІТ ЯК ВИДУ АДМІНІСТРАТИВНОГО СТЯГНЕННЯ

REASONS FOR APPLICATION PUBLIC WORKS AS A FORM OF ADMINISTRATIVE PUNISHMENT

Алімов К.О.,
к.ю.н., старший викладач
Запорізький національний університет

Наукова стаття присвячена громадським роботам як виду адміністративного стягнення. Характеризуються суттєвість громадських робіт, їх необхідність і спосіб використання. Здійснюється науковий аналіз громадських робіт як виду адміністративного стягнення. Ви-світлюються підстави для застосування адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт.

Ключові слова: громадські роботи, адміністративне право, кримінальне право, адміністративне покарання, кримінальне покарання, закон, інститут громадських робіт.

Научная статья посвящена общественным работам как виду административного взыскания. Характеризуются сущность обществен-ных работ, их востребованность и способ использования. Проводится научный анализ общественных работ как вида административного наказания. Освещаются основания для применения административного взыскания в виде общественных работ.

Ключевые слова: общественные работы, административное право, уголовное право, административное наказание, уголовное на-казание, закон, институт общественных работ.

This article is devoted to community service as a form of administrative penalties. Characterized the essence of public works, their necessity and usage. The scientific analysis of public works as a type of administrative penalty. Highlights the reason for the imposition of administrative sanction in the form of public works.

The modern Ukrainian state develops on the basis of the rule of law, rule of law and ensure full enjoyment of rights and freedoms. It is equally important to ensure the protection of human rights and freedoms and interests of society and the state from illegal encroachments. One of the most effective means of combating offenses is the administrative responsibility that serves as a special and general prevention, and is applied to offenders administrative penalties.

An administrative penalty in the form of public works achieves just two important goals: First, to make moral and educational influence on the offender by his involvement in socially useful work, and, secondly, to provide a visual perception of the public warning of the negative consequenc-es of illegal behavior. Public Works uniqueness lies in the fact that they have free character, do not lead to negative consequences for the financial status of the offender, not related to restriction of his liberty and can apply to persons who are unemployed or do not have a permanent job.

Administrative responsibility as one of the types of legal liability is a specific method of internal state compulsory influence the behavior of individuals who have committed administrative offenses. The purpose of this impact – education of citizens, forming their habits voluntarily sure the requirements of law and regulations, prevention of administrative offenses and other offenses.

Key words: public works, administrative law, criminal law, administrative punishment, criminal penalty, law, public works institution.

Сучасна українська держава розвивається на засадах верховенства права, законності та забезпечення повної реалізації прав і свобод людини. Не менш важливого значення набуває забезпечення реального захисту прав і свобод лю-дини та інтересів суспільства і держави від протиправних посягань. Одним із найбільш дієвих засобів боротьби з правопорушеннями є адміністративна відповідальність, що виконує функцію як спеціальної, так і загальної превенції та полягає в застосуванні до правопорушника адміністративних стягнень.

Унікальність громадських робіт полягає в тому, що вони не мають штрафного характеру, не призводять до негативних наслідків для фінансового стану правопорушника, не пов'язані з обмеженням його волі та можуть застосовуватись до осіб, які є безробітними або не мають постійного місця роботи.

Адміністративне стягнення у вигляді громадських робіт допомагає досягнути відразу двох важливих цілей: по-перше, здійснити морально-виховний вплив на право-порушника шляхом залучення його до суспільно-корисної праці; по-друге, забезпечити візуальне сприйняття суспіль-ством попередження про негативні наслідки протиправної поведінки.

Виконання стягнення у вигляді громадських робіт здій-снюється на основі участі порушників у суспільно корисній праці, види якої визначають органи місцевого самовряду-вання. Виконання стягнення у вигляді громадських робіт покладається на органи кримінально-виконавчої інспекції.

Таким чином, основними суб'єктами виконання гро-мадських робіт як адміністративного стягнення є органи місцевого самоврядування та кримінально-виконавча ін-спекція Державної пенітенціарної служби України.

Громадські роботи порушники виконують у вільний від роботи чи навчання час. Строк громадських робіт об-числюється в годинах, протягом яких порушник виконував визначену суспільно корисну працю. Громадські роботи ви-конуються не більш як чотири години на день, а неповно-літніми – дві години на день. Таким чином, особа не втрачає частину заробітної плати, як у разі з виправними роботами, що є позитивним із психологічної точки зору.

Погодження з органами місцевого самоврядування та власником підприємства, установи, організації або уповно-важеним ним органом переліку об'єктів і видів суспільно корисних робіт здійснюється щорічно на початку року за письмовими запитами органів кримінально-виконавчої ін-спекції.

Після набрання чинності Законом України від 24 вересня 2008 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху» частину 1 статті 24 Кодексу України про адміністративні правопорушення «Види адміністративних стягнень» було доповнено пунктом 5-1 «Громадські роботи» і введено нову статтю 30-1 «Громадські роботи». Крім того, Кодекс України про адміністративні правопорушення було доповнено главою 30-А «Провадження про виконання постанови про застосування громадських робіт», а, відповідно, у низці статей Кодексу запропонований альтернативний вид адміністративного стягнення – громадські роботи [1]. Згодом, 2 грудня 2010 р., було внесено ще кілька змін до КУпАП. Верховна Рада доповнила громадськими роботами перелік санкцій за дрібне хуліганство, вчинення насильства в сім'ї, невиконання захисного припису або непроходження корекційної програми, розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях або появу в громадських місцях у п'яному вигляді [2].

КУпАП України (ст. 25) відносить громадські роботи до основних стягнень, тобто таких, що застосовуються самостійно й не можуть призначатися додатково до іншого стягнення. При цьому громадські роботи серед основних стягнень визнаються більш м'якими, ніж виправні роботи та адміністративний арешт. У свою чергу, вони є більш суворим видом адміністративного стягнення, ніж попередження, штраф, оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення проступку, конфіскація того ж предмета, а також позбавлення спеціального права.

Відповідно до ст. 321-1 КУпАП виконання постанов суду (судді) про застосування стягнення у вигляді громадських робіт покладено на орган Державної пенітенціарної служби України (кримінально-виконавчу інспекцію), який у своїй роботі керується КУпАП та «Інструкцією про порядок виконання адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт», затвердженою наказом Державної пенітенціарної служби України (до реформи – Державний департамент України з питань виконання покарань) від 25 лютого 2009 р. № 35 [3].

Варто зупинитися детальніше на складах адміністративних правопорушень, за вчинення яких КУпАП передбачає можливість накладення адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт.

1. Керування водіями транспортними засобами, не реєстрованими або не перереєстрованими в установленому порядку, без номерного знаку або з номерним знаком, що не належить цьому засобу чи не відповідає вимогам стандартів, або з номерним знаком, закріпленим у не встановленому для цього місці, закритим іншими предметами чи забрудненим, що не дає змоги чітко визначити символи номерного знаку з відстані двадцяти метрів, перевернутим чи неосвітленим, а також без талона про проходження державного технічного огляду чи з талоном, що не належить цьому засобу або не відповідає вимогам стандарту, якщо вказані правопорушення вчинені повторно протягом року (частина 6 статті 121 КУпАП «Порушення водіями правил експлуатації транспортних засобів, правил користування ремнями безпеки або мотошоломами»). Тут варто відзначити, що громадські роботи можуть бути призначені лише за повторне вчинення цього правопорушення, що свідчить про те, що законодавець передбачив цей вид адміністративного стягнення на випадок, якщо штрафна санкція не досягла поставленої мети виправлення та виховання правопорушника.

2. Перевищення водіями транспортних засобів встановлених обмежень швидкості руху транспортних засобів більш як на п'ятдесят кілометрів на годину, ненадання переваги в русі транспортним засобам аварійно-рятувальних служб, швидкої медичної допомоги, пожежної охорони, міліції, що рухаються з увімкненими спеціальними світ-

ловими або звуковими сигнальними пристроями, а також порушення правил зупинки, стоянки, що створюють перешкоди дорожньому руху або загрозу безпеці руху (частина 3 статті 122 КУпАП «Перевищення водіями транспортних засобів встановлених обмежень швидкості руху, проїзд на заборонний сигнал регулювання дорожнього руху та порушення інших правил дорожнього руху»). Очевидно, що законодавець передбачив адміністративне стягнення у вигляді громадських робіт за порушення, яке має підвищений ступінь суспільної шкідливості, що виражається у перевищенні швидкості руху більш як на п'ятдесят кілометрів на годину, ненаданні переваги в русі транспортним засобам аварійно-рятувальних служб, швидкої медичної допомоги, пожежної охорони, міліції, створенні перешкоди дорожньому руху або загрози безпеці руху.

3. Залишення водіями транспортних засобів, іншими учасниками дорожнього руху на порушення встановлених правил місця дорожньо-транспортної пригоди, до якої вони причетні (стаття 122-4 «Залишення місця дорожньо-транспортної пригоди»). У цьому разі очевидно є суспільна шкідливість (небезпека) вказаного правопорушення, адже такі дії правопорушника свідчать про його зневажливе ставлення до інших учасників дорожнього руху та вимог законодавства. Таке правопорушення за ступенем своєї суспільної шкідливості (небезпеки) фактично межує зі злочином, адже винувата особа, яка залишила місце дорожньо-транспортної пригоди, фактично свідомо допускає настання тяжких наслідків свого діяння.

4. В'їзд водіїв на залізничний переїзд на заборонний сигнал світлофора або жест регулювальника чи чергового по переїзду, при закритому шлагбаумі або коли до переїзду наближається поїзд та інші порушення правил проїзду залізничних переїздів, якщо вказані правопорушення спричинили створення аварійної обстановки та підтверджені фактичними даними, а саме: поясненнями особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, свідків, показаннями технічних приладів і засобів фото- і відеоспостереження та іншими документами (частина 3 статті 123 КУпАП «Порушення водіями транспортних засобів правил проїзду залізничних переїздів»). У цьому разі ми знову бачимо підвищену суспільну шкідливість (небезпеку) вказаного правопорушення, адже створення аварійної обстановки є потенційною дорожньо-транспортною пригодою із непередбачуваними наслідками.

5. Непокора пішоходів сигналам регулювання дорожнього руху, перехід ними проїзної частини у невідновлених місцях або безпосередньо перед транспортними засобами, що наближаються, невиконання інших правил дорожнього руху та порушення правил дорожнього руху особами, які керують велосипедами, гужовим транспортом, і погоничами тварин, якщо вказані правопорушення спричинили створення аварійної обстановки (частина 4 статті 127 КУпАП «Порушення правил дорожнього руху пішоходами, велосипедистами та особами, які керують гужовим транспортом, і погоничами тварин»).

6. Керування транспортними засобами (а також річковими або маломірними суднами судоводіями) особами в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їхню увагу та швидкість реакції, а також передача керування транспортним засобом особі, яка перебуває в стані такого сп'яніння чи під впливом таких лікарських препаратів, а також відмова особи, яка керує транспортним засобом, від проходження відповідно до встановленого порядку огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції (частини 1, 2 та 5 статті 130 КУпАП «Керування транспортними засобами або суднами особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їхню ува-

гу та швидкість реакції»). У цьому разі адміністративне стягнення у вигляді громадських робіт також передбачене за досить серйозне правопорушення, що межує зі злочином, а в деяких зарубіжних країнах є кримінально караним діянням. Проте існує потенційна загроза, що за таке серйозне правопорушення на винувату особу замість великого штрафу буде накладено адміністративне стягнення у вигляді громадських робіт, виконання яких буде мати фіктивний характер.

7. Пошкодження автомобільних доріг, вулиць, дорожніх споруд, залізничних переїздів, трамвайних колій, технічних засобів регулювання дорожнього руху, самовільне знімання, закриття чи встановлення технічних засобів регулювання дорожнього руху, створення перешкод для дорожнього руху, у тому числі забруднення дорожнього покриття, або нежиття необхідних заходів щодо їх усунення та попередження інших учасників руху про безпеку, що виникла, або нежиття посадовими особами, відповідальними за технічний стан, обладнання, експлуатацію транспортних засобів, утримання автомобільних доріг та вулиць, громадянами – суб'єктами господарської діяльності заходів щодо заборони руху підвідомчих технологічних транспортних засобів, сільськогосподарської техніки та машин на плазунівому ході автомобільними дорогами й вулицями, покриття яких може бути пошкоджене, а також вказані порушення, що спричинили пошкодження транспортних засобів, вантажів чи іншого майна (частини 1 та 2 статті 139 КУпАП «Пошкодження автомобільних доріг, вулиць, дорожніх споруд, залізничних переїздів і технічних засобів регулювання дорожнього руху, створення перешкод для руху та нежиття необхідних заходів щодо їх усунення»). Можливість застосування адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт до правопорушника за вказаною статтею КУпАП дасть змогу використати суспільно корисну працю винуватої особи для відновлення зіпсованого майна, прибирання дорожнього покриття, чим буде досягнуто мета виховного впливу адміністративного стягнення – формування поваги до інших учасників дорожнього руху, а також до державного та комунального майна, приватної власності взагалі.

8. Дрібне хуліганство, тобто нецензурна лайка в громадських місцях, образливе чіпляння до громадян та інші подібні дії, що порушують громадський порядок і спокій громадян (стаття 173 КУпАП «Дрібне хуліганство»). Встановлення альтернативного штрафу адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт за вчинення дрібного хуліганства вбачається цілком логічним, адже хуліганські дії виражають неповагу до суспільства (громади), прав і свобод інших громадян, а тому публічна, суспільно корисна праця виховуватиме в правопорушника повагу до суспільних цінностей і демонструватиме іншим потенційним правопорушникам наслідки протиправної поведінки. Тим більше, що це правопорушення межує з аналогічним за змістом злочином, передбаченим КК України.

9. Учинення насильства в сім'ї, тобто умисне вчинення будь-яких дій фізичного, психологічного чи економічного характеру (застосування фізичного насильства, що не завдало фізичного болю та не спричинило тілесних ушкоджень, погрози, образи чи переслідування, позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна або коштів, на які потерпілий має передбачене законом право, тощо), внаслідок чого могла бути чи була завдана шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілого, а також невиконання захисного припису особою, стосовно якої він винесений, непроходження корекційної програми особою, яка вчинила насильство в сім'ї, а також ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з вказаних порушень (частини 1 та 2 статті 173-2 КУпАП «Вчинення насильства в сім'ї, невиконання захисного припису або непроходження корекційної програми»). Як і в попередньому випадку, адміністративне стягнення у вигляді громадських робіт має ефект не стільки покарання, скільки виховання

правопорушника в дусі поваги до суспільних цінностей, прав і свобод інших громадян. Публічне виконання цього адміністративного стягнення здійснюватиме і спеціальну, і загальну превенцію у сфері адміністративно-правових відносин і дасть змогу попередити вчинення більш тяжких правопорушень у колі конкретної родини (завдання побоїв, тілесних ушкоджень тощо).

10. Розпивання пива (крім безалкогольного), алкогольних, слабоалкогольних напоїв на вулицях, у закритих спортивних спорудах, у скверах, парках, у всіх видах громадського транспорту (включаючи транспорт міжнародного сполучення) та в інших заборонених законом місцях, крім підприємств торгівлі та громадського харчування, у яких продаж пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв на розлив дозволений відповідним органом місцевого самоврядування, або поява в громадських місцях у п'яному вигляді, що ображає людську гідність і громадську мораль, якщо вказані дії вчинені особою, яка двічі протягом року піддавалась адміністративному стягненню за розпивання пива (крім безалкогольного), алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях або за появу в громадських місцях у п'яному вигляді (частина 3 статті 178 КУпАП «Розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях або за появу в громадських місцях у п'яному вигляді»). У цьому разі можливість застосування громадських робіт як адміністративного стягнення передбачено частиною 3 вказаної статті, коли правопорушник втретє скоює аналогічні діяння. Тобто правопорушник демонструє явну зневагу до норм права та громадської моралі, а тому застосування до нього громадських робіт є логічною та кращою альтернативою штрафу.

11. Злісна непокоря законному розпорядженню або вимозі працівника міліції під час виконання ним службових обов'язків, а також вчинення таких самих дій щодо члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця у зв'язку з їх участю в охороні громадського порядку (стаття 185 КУпАП «Злісна непокоря законному розпорядженню або вимозі працівника міліції, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця»). Вказане правопорушення фактично межує зі злочином, передбаченим статтею 342 КК України (опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону і військовослужбовцеві), тому громадські роботи як досить суворе адміністративне стягнення є логічною альтернативою штрафу.

Таким чином, громадські роботи передбачені лише за вчинення 15 складів адміністративних правопорушень, що ще раз підтверджує перспективність розвитку цього адміністративного стягнення. Як видно з наведеного переліку, законодавець передбачив адміністративне стягнення у вигляді громадських робіт за вчинення тих правопорушень, що характеризуються підвищеною суспільною шкідливістю (небезпекою) і межують зі злочинами. Як буде досліджено далі, більшість з вказаних правопорушень у зарубіжних країнах мають назву кримінальних проступків.

Здебільшого громадські роботи передбачені за вчинення правопорушення із кваліфікуючими ознаками – повторно, якщо вказані правопорушення спричинили створення аварійної обстановки. Це також підтверджує, що громадські роботи передбачені за досить серйозні адміністративні правопорушення.

Окрім юридичних підстав для застосування громадських робіт як виду адміністративного стягнення, окремо слід проаналізувати й фактичні обставини, що є підставою для призначення правопорушнику громадських робіт. Зрозуміло, що основною фактичною обставиною та юридичним фактом, що є підставою для застосування громадських робіт, є саме діяння правопорушника та наявність складу правопорушення. Як видно з аналізу вказаних статей

КУпАП, діяння можливе як у формі дії, так і у формі бездіяльності.

Об'єктивна сторона адміністративного правопорушення містить саме діяння, час та місце, спосіб і знаряддя його вчинення, а також умови, що сприяли його вчиненню. Як видно з аналізу вищезазначених статей КУпАП, частина досліджуваних правопорушень вчиняється в громадських місцях (дрібне хуліганство, розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях або поява у громадських місцях у п'яному вигляді, злісна непокора законному розпорядженню або вимозі працівника міліції під час виконання ним службових обов'язків), інша частина пов'язана із забезпеченням безпеки дорожнього руху, і окремо виділяється таке правопорушення, як насильство у сім'ї.

Суб'єктивна сторона вказаних правопорушень характеризується умисною формою вини: правопорушник усвідомлює протиправний характер своїх дій і бажає або свідомо допускає настання суспільно шкідливих (небезпечних) наслідків свого діяння.

Об'єктами перелічених правопорушень є відповідно суспільні відносини у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, у сфері забезпечення громадського порядку та охорони громадської моралі, а також у сфері охорони фізичного та психічного здоров'я в родині.

Суб'єктом вказаних правопорушень є деліктоздатна фізична особа, тобто осудна особа, яка досягла віку адміністративної відповідальності. Причому згідно зі статтею 13 КУпАП, що передбачає відповідальність неповнолітніх, у разі вчинення особами віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років адміністративних правопорушень, передбачених статтями 44, 51, 121-127, частиною першою, другою і третьою статті 130, статтею 139, частиною другою статті 156, статтями 173, 174, 185, 190-195 КУпАП, вони підлягають адміністративній відповідальності на загальних підставах. Тобто майже за всіма статтями КУпАП, які передбачають стягнення у вигляді громадських робіт, окрім статті 173-2 КУпАП (вчинення насильства в сім'ї, невиконання захисного припису або непроходження корекційної програми), неповнолітні підлягають адміністративній відповідальності на загальних підставах.

На думку О.Л. Чернецького, суб'єктом адміністративної відповідальності є особа, яка має всі ознаки суб'єкта адміністративного правопорушення і до якої застосовується одне з адміністративних стягнень або один із заходів впливу (ст. 24-1 КУпАП). Таким чином, суб'єктом адміністративного правопорушення є той, хто його вчинив, а суб'єктом адміністративної відповідальності, з одного боку, є той, хто вчинив адміністративне правопорушення, а з другого – той, до кого застосоване одне з адміністративних стягнень або один із заходів впливу [4, с. 16.].

Відповідно до ст. 247 КУпАП провадження в справі про адміністративне правопорушення не може бути розпочато, а розпочате підлягає закриттю за таких обставин:

- 1) відсутність події та складу адміністративного правопорушення;
- 2) недосягнення особою на момент вчинення адміністративного правопорушення шістнадцятирічного віку;
- 3) неосудність особи, яка вчинила протиправну дію чи бездіяльність;
- 4) вчинення дії особою в стані крайньої необхідності або необхідної оборони;
- 5) видання акта амністії, якщо він усуває застосування адміністративного стягнення;

6) скасування акта, який встановлює адміністративну відповідальність;

7) закінчення на момент розгляду справи про адміністративне правопорушення строків, передбачених статтею 38 цього Кодексу;

8) наявність щодо того ж факту щодо особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, постанови компетентного органу (посадової особи) про накладення адміністративного стягнення або нескасованої постанови про закриття справи про адміністративне правопорушення, а також порушення по цьому факту кримінальної справи;

9) смерть особи, щодо якої було розпочато провадження в справі.

Отже, підставами для застосування громадських робіт є:

1) наявність юридичного факту – вчинення особою правопорушення, передбаченого відповідною статтею КУпАП, санкція якої передбачає стягнення у вигляді громадських робіт (ч. 6 ст. 121, ч. 3 ст. 122, ст. 122-4, ч. 3 ст. 123, ч. 4 ст. 127, ч. 1, 2, 5 ст. 130, ч. 1, 2 ст. 139, ст. 173, ч. 1, 2 ст. 173-2, ч. 3 ст. 178, ст. 185 КУпАП). Зазначені статті КУпАП встановлюють відповідальність за правопорушення, які відрізняються підвищеним ступенем суспільної шкідливості та фактично межують зі злочинами;

2) наявність складу адміністративного правопорушення (суб'єктом правопорушення є фізична деліктоздатна особа, що досягла віку адміністративної відповідальності (16 років) та не є інвалідом першої або другої групи, вагітною жінкою, жінкою старше 55 років або чоловіком старше 60 років; суб'єктивна сторона характеризується умисною формою вини, коли правопорушник бажає або свідомо допускає суспільно шкідливі наслідки свого діяння; об'єктивна сторона може бути виражена як у формі дії, так і у формі бездіяльності; об'єктом правопорушення є суспільні відносини на транспорті, у галузі шляхового господарства та зв'язку, суспільні відносини у сфері забезпечення громадського порядку та громадської безпеки, суспільні відносини у сфері встановленого порядку управління);

3) відсутність обставин, що виключають адміністративну відповідальність (статті 17–20 КУпАП)

4) характер вчиненого правопорушення, особа правопорушника, ступінь його вини, майновий стан, обставини, що пом'якшують чи обтяжують відповідальність (статті 33–35 КУпАП).

Таким чином, проаналізувавши юридичні та фактичні підстави для застосування громадських робіт як виду адміністративного стягнення, робимо висновок, що до фактичних підстав для застосування громадських робіт як виду адміністративного стягнення слід віднести й інформацію про особу правопорушника щодо факту його працездатності, наявності чи відсутності постійного місця роботи, майнового стану та платоспроможності з метою визначення судом під час провадження в справі про адміністративне правопорушення, чи можна застосувати до правопорушника виправні роботи або штраф і наскільки доцільним буде накладення на правопорушника адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт. Адже якщо правопорушник не має постійного місця роботи, є безробітним, то застосування до нього адміністративного стягнення у вигляді штрафу буде мати сумнівні перспективи в плані виконання. І навпаки, якщо судом буде встановлено, що особа є непрацездатною з певних причин (тривала хвороба, релігійні переконання), то недоцільним буде накладення на такого правопорушника адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт, а більш дієвим і перспективним у плані виконання буде стягнення у вигляді штрафу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення : чинне законодавство зі змінами та допов. на 15 лютого 2016 року. – К. : Алерта ; ЦУП, 2016. – 216 с.
2. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності за окремі правопорушення : Закон України від 2 грудня 2010 року № 2744-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5289-17>.

3. Інструкція про порядок виконання адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт : затверджена Наказом Держаного департаменту з питань виконання покарань від 25 лютого 2009 р. № 35 ; зареєстр. в Міністерстві юстиції України 24 березня 2009 р. за № 272/162288 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0272-09>.

4. Чернецький О.Л. Правове регулювання адміністративної відповідальності неповнолітніх в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / О.Л. Чернецький ; Харківський національний ун-т внутрішніх справ. – Х., 2007. – 205 с.

УДК 343.73

СУЧАСНЕ РОЗУМІННЯ ПОНЯТТЯ ТА СТРУКТУРИ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ

MODERN UNDERSTANDING CONCEPTS AND STRUCTURE OF THE FINANCIAL SYSTEM

Ганзицька Т.С.,

к.ю.н., доцент кафедри цивільного права та процесу

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

У статті розкривається зміст поняття фінансової системи як системоутворюючої категорії у фінансово-правовому регулюванні. Аналізуються різні підходи до визначення структури фінансової системи та її елементів. Визначається функціональне призначення фінансової системи.

Ключові слова: фінансова система, фінанси, система, інститути фінансової системи, елементи фінансової системи.

В статье раскрывается содержание понятия финансовой системы как системообразующей категории в финансово-правовом регулировании. Анализируются различные подходы к определению структуры финансовой системы и ее элементов. Определяется функциональное назначение финансовой системы.

Ключевые слова: финансовая система, финансы, система, институты финансовой системы, элементы финансовой системы.

In the article the problem issues of modern financial system are studied. The system associated with the category of finance, because the finances are integrated uniform system, and therefore carry the sign of consistency. Modern financial system of the state can be seen, firstly, as a combination of financial and legal institutions, each of which contributes to the formation of funds (institutional aspect); secondly, as a combination of state bodies and institutions engaged in financial activities (functional aspect).

Grounded position, why the financial system shows by itself exactly system, but not plural of unconnected elements. The peculiarities proving the systematic character of financial system are revealed. The conceptions of legal understanding of financial system and its structure are analyzed. By the financial system of structures include: 1) stock concept, which provides for a financial system such as link budget, off-budget funds, credit fund, insurance fund, financial resources entities, with subsequent differentiation of types and kinds of financial assets; 2) defines the concept of institutional parts of the financial system of government revenues, government expenditures, insurance, government and bank loans, money circulation, etc; 3) subjects concept provides for the allocation of organs, which secured control relevant structural unit of the financial system.

In general the structure of the financial system are: the state budget, the budget of the Autonomous Republic of Crimea, local budgets, extra budgetary funds centralized public purpose, state credit, insurance funds, finance companies of all forms of ownership.

Key words: financial system, finances, system, institutes of financial system, elements of the financial system.

З розвитком економічних відносин та появою нових соціально-економічних умов суспільного життя актуальності в галузі фінансового права набуває значення визначення поняття сучасної фінансової системи України, специфіки її функціонування, виокремлення структурних елементів, що направлено на вдосконалення правового регулювання відносин в даній галузі.

Саме вивчення фінансової системи в сучасних умовах її розвитку, виявлення взаємозалежності та взаємозв'язків між різними її ланками є актуальним завданням, оскільки від оптимального та стабільного функціонування фінансової системи країни залежить забезпечення фінансовими ресурсами різних сфер суспільного життя, задоволення інтересів суспільства загалом [8, с. 26].

В останні роки ґрунтовним дослідженням фінансів, фінансової системи та пов'язаних з її функціонуванням проблем займалися такі науковці як: О. Д. Василик, О. Ю. Грачова, Л. А. Дробозіна, С. В. Запольський, О. П. Кириленко, М. П. Кучерявенко, Т. А. Латковська, О. А. Лукашев, А. С. Нестеренко, Е. Д. Соколова та ін. Однак, незважаючи на численні наукові розробки, враховуючи динаміку розвитку фінансово-правових відносин, в юридичній науці на сьогоднішній час так і не склалось єдиного підходу стосовно визначення дефініції фінансової системи та її структури, що й обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Метою статті є аналіз сучасних підходів щодо визначення поняття «фінансова система», її функціонального

призначення, а також дослідження структурної організації фінансової системи.

Досліджуючи дефініцію «фінансова система», в першу чергу визначимо, що представляє собою така категорія, як «система». Даний термін має давню етимологію та походить зі Стародавньої Греції, в часи існування якої означав – ціле, в рамках якого гармонійно та взаємопов'язано розташовані окремі частини цього цілого [4, с. 64].

На сьогоднішній час даний термін розуміється по-різному, проте узагальнивши всі підходи до його тлумачення, можна визначити такі основні: по-перше, це цілісна безліч об'єктів, пов'язаних між собою взаємними відносинами; по-друге, це порядок, згідно з яким розташовується група понять для утворення єдиного цілого; по-третє, це сукупність взаємозалежних, певним чином організованих і взаємодіючих елементів; по-четверте, це організована безліч структурних елементів, що взаємопов'язані та виконують певні функції; по-п'яте, це комплекс вибірково залучених компонентів, у яких взаємодія і взаємини набувають характеру взаємоспрямування компонентів на одержання фінансового корисного результату; по-шосте, сукупність взаємозалежних елементів, що відосблена від середовища та взаємодіє з ним як одне ціле; по-сьоме, це сукупність елементів, які перебувають у певних відношеннях і зв'язках між собою, завдяки чому вони становлять певну неподільність, унітарність, цілісність [7, с. 72].

Виходячи із зазначеного вище, стає зрозумілим, що